



Muslim women and
communities
against gender
Islamophobia in society

MAGIC NATIONAL DISPATCHES

Mapping Muslim Women Voices and Gendered Islamophobia and Stereotypes in Media

A dispatch written by Media Diversity Institute

BELGIË I

Introductie

Het MAGIC-project (**M**uslim women and communities **A**gainst **G**ender **I**samophobia in **s**ociety) heeft tot doel gendergerelateerde islamofobie in de media in België en Spanje te voorkomen door middel van verschillende activiteiten, waaronder onder andere mediamonitoring. Dit rapport presenteert de resultaten van het eerste deel van de analyse van de Belgische media, uitgevoerd door het Media Diversity Institute, en bestrijkt de periode van mei tot september 2021. De drie Belgische media die in het kader van dit project worden gevolgd, zijn Le Soir, La Dernière Heure en Het Laatste Nieuws, terwijl de drie Spaanse media die Al Fanar volgt El País, La Razón en ABC zijn.

In het kader van het project werd een specifieke methodologie ontwikkeld om kwalitatief en kwantitatief te analyseren hoe deze zes media verslag uitbrengen over moslima's. Het is belangrijk op te merken dat alleen artikelen van personeelsjournalisten of de redactie van de media in aanmerking zijn genomen. Meer informatie over alle andere gegevens met betrekking tot de criteria voor het filteren en selecteren van de artikelen, en de gesystematiseerde data, zijn te vinden in de methodologiedocumentatie.¹

Algemene bevindingen

Gedurende een periode van vijf maanden (mei-september) leverden onze zoekopdrachten met behulp van de verstrekte richtlijnen 122 artikelen op. Deze artikelen werden voornamelijk gepubliceerd in mei, juni en juli, terwijl slechts 14 in augustus en september.

De berichtgeving over de gemonitoorde thema's leverde meer resultaten op in twee Franstalige media dan in Het Laatste Nieuws. Tijdens deze monitoringperiode publiceerde Het Laatste Nieuws grotendeels relevante artikelen die vooral afkomstig waren uit Belgische Franstalige, Franse en andere internationale media. Volgens MMM-richtlijnen mochten alleen eigen publicaties (in-house) worden opgenomen. Dit zou mogelijk kunnen verklaren waarom er in deze monitoringperiode zo veel minder artikelen uit Het Laatste Nieuws zijn opgenomen in deze analyse. Daarnaast kan een grotere berichtgeving in de Franstalige media worden gezien als representatief voor de manier

¹ De resultaten van dit rapport werden voor het eerst gepresenteerd tijdens een nationale raadpleging online gehouden op 24/11/2021, waaraan de volgende Belgische experts deelnamen: Julie Pascoet, Sarra Riahi, Saïla Ouald-Chaib, Sarra El Massaoudi, Zainab El Yahyaoui en Fatima Zibouh.

waarop zij vraagstukken over religieuze identiteit behandelen, of louter als indicatief voor de keuzes die redacties van een bepaalde media hebben gemaakt.

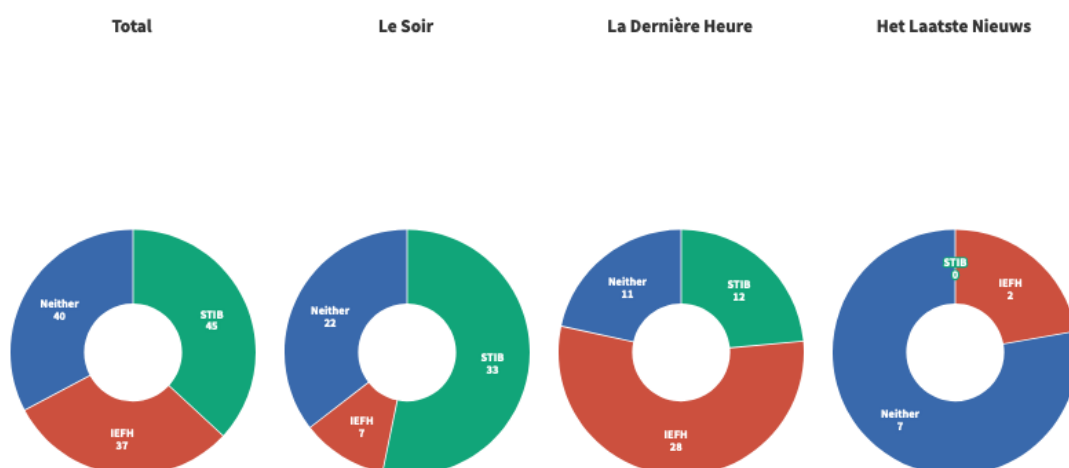
Twee hoofdonderwerpen die in de artikelen worden behandeld

De monitoringperiode werd sterk gekenmerkt door twee hoofdthema's: 1) het geval van een vrouw die werd gediscrimineerd op haar werk bij de STIB-MIVB omdat ze een hoofddoek droeg, de daaruit voortvloeiende rechterlijke uitspraken en het politieke discours rond haar discriminatie en 2) de zaak van mevrouw Ihsane Haouach ("de IEFH-commissaris"), die werd benoemd tot regeringscommissaris voor het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, een functie waarvan ze snel afstand nam na een golf van online intimidatie en politiek verzet.

Een uitsplitsing van de aan- of afwezigheid van deze twee onderwerpen, evenals de cijfers per afzonderlijke media, vindt u hieronder:

Graphic 1: Coverage of STIB Discrimination or IEFH Commissioner Topics

■ STIB ■ IEFH ■ Neither



Own production

Zoals we kunnen zien, is het aantal artikelen over discriminatie bij de STIB-MIVB superieur aan alle andere onderwerpen. Dit blijkt uit het feit dat slechts minder dan een derde van de overige artikelen noch de zaak STIB-MIVB noch de zaak IEFH-commissaris bespreken, terwijl deze twee specifieke onderwerpen de discussies rond moslimvrouwen in België domineerde gedurende de 5- maand periode.

Bij het analyseren van de verdeling van deze onderwerpen in de afzonderlijke media, kunnen we zien dat niet alleen artikelen uit Le Soir de discussie over de discriminatiezaak van de MIVB domineerden tijdens deze monitoringperiode, maar dat artikelen over die zaak een meerderheid van Le Soir-artikelen vertegenwoordigen die aan onze zoekcriteria voldoen. Hetzelfde geldt voor de berichtgeving van La Dernière Heure, die zowel de zaak van de IEFH-commissaris voor het grootste deel besprak tijdens deze monitoringperiode en de belangrijkste bron voor de berichtgeving over de IEFH-commissaris was.

Ondanks de duidelijke centrale plaats van deze onderwerpen in hun respectieve media, wat kan worden geïnterpreteerd als representatief voor de mening van de redactie of percepties die van belang zijn voor het lezerspubliek van de media, blijven de monitors desalniettemin van mening dat deze resultaten niet doorslaggevend zijn: de focus van een media op een bepaald thema dient niet te nadrukkelijk geïnterpreteerd te worden, aangezien dit het resultaat kan zijn van het ritme van een bepaalde journalist die actief bezig is met een bepaald onderwerp, of van de follow-up discussie die wordt gegenereerd door een exclusief interview met die specifieke media.

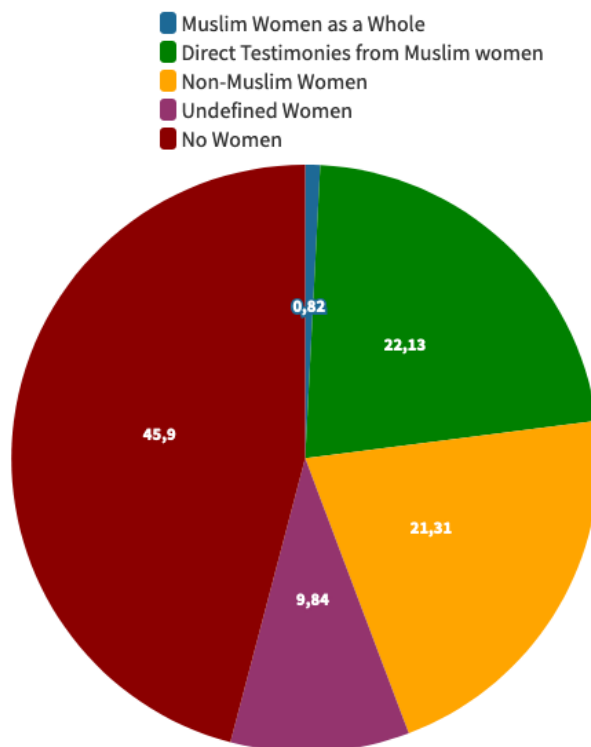
Ondanks deze dubbelzinnigheid, dient in de analyse toch rekening te worden gehouden met de prevalentie van deze twee thema's en het effect hiervan op zowel het aantal resultaten als de trends daarin.

Naast deze twee onderwerpen werden een paar aanvullende artikelen en opiniestukken gepubliceerd over het onderwerp de hoofddoek, maar wel in mindere mate en op een meer algemene wijze. In Het Laatste Nieuws (en af en toe in La Dernière Heure) werden hoofddoek gerelateerde onderwerpen besproken in het kader van het neutraliteitsbeginsel en andere maatschappelijke kwesties, voornamelijk met betrekking tot sociale en politieke fragmentatie die zou zijn veroorzaakt door het zogeheten hoofddoekendebat.

Vrouwenstemmen, of een gebrek daaraan

In al deze artikelen, die vooral over vrouwen en hun rol in de samenleving gaan, wordt zelden een beroep gedaan op vrouwenstemmen voor getuigenissen, zoals te zien is in de onderstaande grafiek.

Graphic 2: Women's Voices collected in the Article



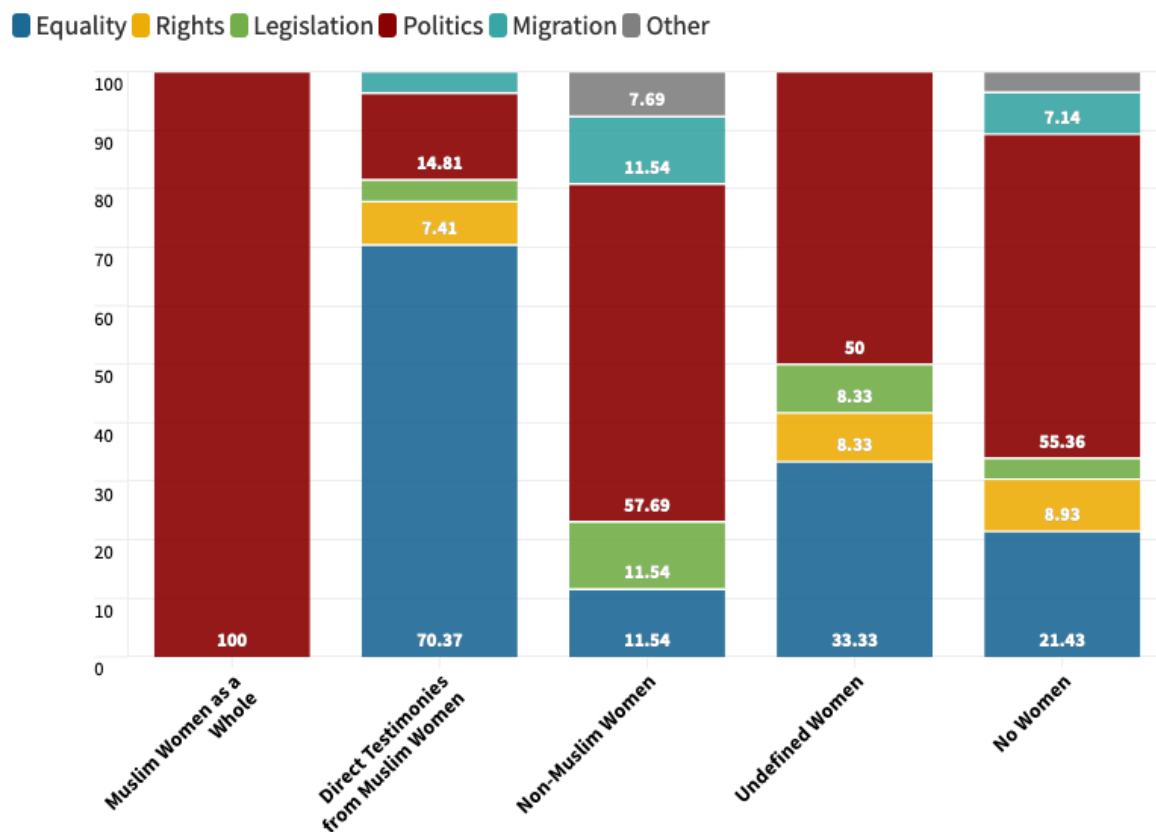
Own production

Niet alleen is er zelden platform gegeven aan vrouwenstemmen, maar slechts 22,1% van hen wordt duidelijk geïdentificeerd als moslimvrouwen in het artikel. Zelfs als we er goedgeefs van uitgaan dat de 9,8% van de ongedefinieerde vrouwen allemaal moslim zijn (een grove oversimplificatie), blijft van het totaal nog steeds minder dan een derde van de gemonitoorde artikelen over waarin de stemmen van die vrouwen daadwerkelijk voorkomen terwijl over hen wordt gesproken.

Bekijk daarnaast de volgende tabel, waarin de aan- of afwezigheid van vrouwenstemmen wordt vergeleken met antwoorden op deze vraag: "Behandelt de tekst

één van deze kwesties? - Gelijkheid (1) - Rechten (2) - Wetgeving (3) - Politiek (4) - Migratie (5) - Overig (6)"

Chart 1: Presence or Absence of Women when dealing with specific issues



Own production

Zoals te zien, bespreken de artikelen met directe getuigenissen van moslimvrouwen overweldigend meer de kwesties rondom ongelijkheid, veel meer dan alle andere artikelen.

Alle andere categorieën hebben echter politiek als een meerderheidsonderwerp, wat ongelooflijk veelzeggend is over de staat van deze discussies: wanneer moslimvrouwen het onderwerp van discussie zijn (in tegenstelling tot het zijn van vertellers ('narrators') van hun eigen leven en verhalen), worden ze voornamelijk besproken door de lens van de politiek. Hun rechten, hun levenservaring en de ongelijkheden waar ze onder lijden, worden als veel minder belangrijk ervaren dan de standpunten van politici die erover discussiëren.

Hoewel dit kan worden gezien als een klassiek voorbeeld van structurele politieke misogynie, impliceert de aanwezigheid van zoveel politieke berichtgeving in de categorie niet-moslimvrouwen (en, in mindere mate, ongedefinieerde vrouwen) een kruising van verschillende vormen van discriminatie. Dit fenomeen weerspiegelt precies de gender islamofobie welke MAGIC onder andere wenst te bestrijden.

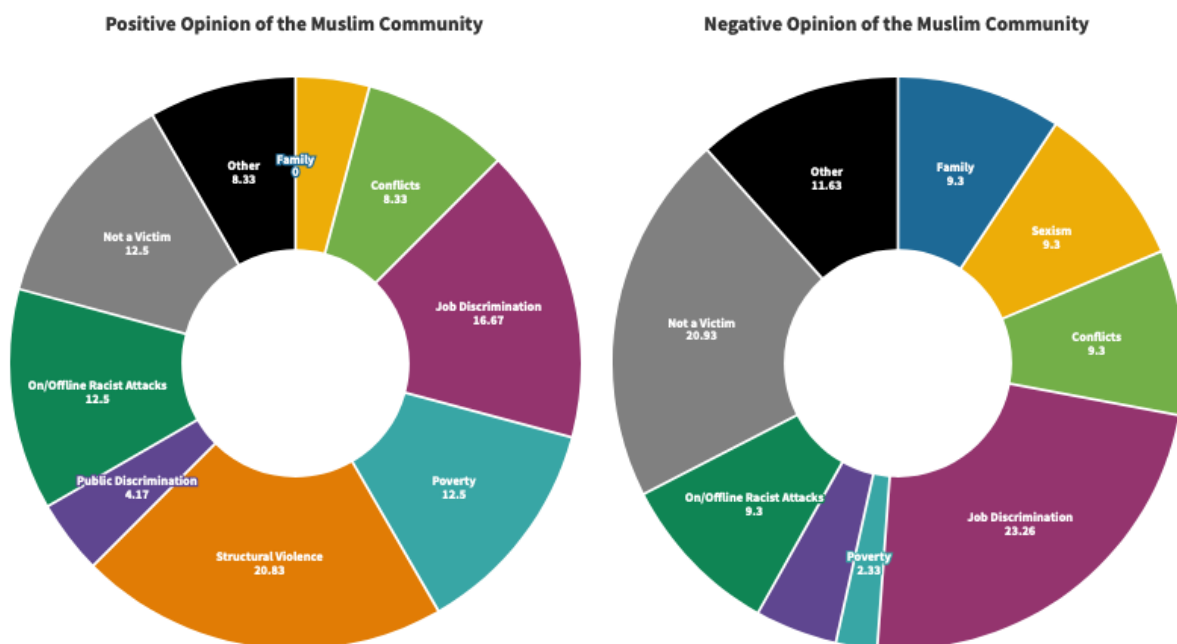
Prevalentie van verhalen over beroepsdiscriminatie

Een andere interessante bevinding, vooral gezien de twee grote thema's die in de gegevens worden behandeld, is de prevalentie van verhalen over discriminatie op het werk. De overweldigende hoeveelheid artikelen bespreekt de vrouwen als slachtoffers van discriminatie op het werk (44,3% van de gemonitorde artikelen), meer dan alle andere vormen van onderdrukking (39,3%) of artikelen waarin de vrouw niet als slachtoffer wordt voorgesteld (16,4 %). Hoewel dit meteen positief lijkt - wat impliceert dat de Belgische media zich bijzonder bewust zijn van de moeilijkheden die moslimvrouwen ervaren op de werkplek – dienen deze bevindingen echter met enige zorg te worden beoordeeld en aldus niet verkeerd te worden geïnterpreteerd.

Ter verduidelijking vindt u hieronder twee grafieken, die elk deze percepties van het slachtofferschap van vrouwen vertegenwoordigt binnen de subsets van artikelen waarin de journalist de moslimgemeenschap in respectievelijk een positief of negatief daglicht stelt:

Graphic 3: The Woman is portrayed as a Victim of...

- Family
- Sexism
- Conflicts
- Job Discrimination
- Poverty
- Structural Violence
- Public Discrimination
- On/Offline Racist Attacks
- Not a Victim
- Other



Own production

Op het eerste gezicht kunnen we duidelijk in deze grafieken de aanwezigheid van positieve en negatieve percepties over moslimgemeenschappen zien: de grootste factor in het slachtofferschap van vrouwen volgens de artikelen die de moslimgemeenschap positief weergeven is: structureel geweld, op de voet gevolgd door baandiscriminatie, armoede en online/offline racistische aanvallen.

Ondertussen kan men in de subset van artikelen waarin de mening van de moslimgemeenschap negatief is zien dat in meer dan 20% van artikelen moslimvrouwen niet als slachtoffers worden gerepresenteerd (en in sommige artikelen worden gepresenteerd als bedreigingen voor de samenleving of als "valse slachtoffers" die hun onderdrukking overdrijven) en dat vrouwen ook vaak worden afgeschilderd als slachtoffers van hun familie of van seksisme. De monitors verduidelijken dat deze representatie van seksisme vaak wordt behandeld als het seksisme van moslimmannen richting moslimvrouwen en aldus veel minder als alledaagse seksisme of institutionele seksisme. Dit blijkt uit verschillende artikelen waarin moslimvrouwen in een gunstig daglicht worden gesteld en zij als slachtoffers van seksisme worden gezien, echter vaak alleen wanneer zij 'in opstand kwamen' tegen 'conservatieve' moslimmannen.

Slotopmerkingen

Om terug te komen op de vraag met betrekking tot discriminatie op het werk, kunnen we zien dat in een veelvoud van artikelen die een negatieve mening over de moslimgemeenschap uitdragen, de vrouw wordt gezien als een slachtoffer van discriminatie op het werk. Hier is waar de beperkingen van een puur kwantitatieve analyse zich onthullen, want wat daadwerkelijk blijkt uit de analyse van de tekst van deze artikelen is dat de oplossing voor haar arbeidsdiscriminatie vaak ligt bij het niet dragen van de hoofddoek en niet bij het aanpakken van structurele en institutionele discriminatie.

Een groot aantal van de artikelen die de monitors tijdens deze periode identificeerden, stellen het dragen van de hoofddoek door de vrouw als iets dat haar is opgelegd door

de eerdergenoemde "conservatieve" moslimmannen, of een "activistische" en "ideologische" houding van haar kant, gezien als onverenigbaar met ofwel de Belgische waarden of correct gedrag op de werkplek. De monitors merken verder op dat dit negatief beeld vooral ontstaat wanneer de moslimvrouw(en) in kwestie een meer zichtbare en een publiekgerichte rol gaan spelen. Met andere woorden, wanneer de vrouwen in kwestie de politieke onzichtbaarheid van moslimvrouwen door hun publieke aanwezigheid uitdagen, volgt vaak een sterkere en negatievere media-uitstroom.



MAGIC is a project which aims to prevent gendered Islamophobia in Spain and in Belgium, in particular in media outlets, and to draw lessons useful for other European countries. It is funded by the European Commission, within the framework of the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme.

In the span of two years MAGIC will work to map gender islamophobia in Belgian and Spanish newspapers with a twofold objective: to provide Muslim communities' leaders, Muslim women, and CSOs working on diversity with skills and tools to recognise and stand against stereotypes against Muslim women in public narratives and to promote inclusiveness of Muslim voices in the media.

MAGIC will do so not only through training of journalists & capacity enhancement and promoting awareness campaigns but also by fostering knowledge, dialogue, and mutual cooperation among Muslim communities' representatives, Muslim women, and CSOs and media practitioners.

Follow us at <https://magic.iemed.org/>

An information elaborated by Media Diversity Institute.

This publication reflects only the views of the author(s); the European Commission and the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union are not responsible for any information it contains. Its contents are the sole responsibility of the authors and do not necessarily reflect the views of the European Union or the European Institute of the Mediterranean (IEMed).